

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. I. Definitio & diuisio Causæ effcientis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

DISPUTATIO NONA.

De Causâ efficiente in communi, & de eius causalitate.

IN vltimum locum reieciimus causam efficientem, vtpote principaliorē, & ad quam ordinatur aliarum causarum cognitio, & de quâ ex professo longius erit disputandum.

SECTIO I.

Definitio & diuissio Cause efficientis.

ARISTOTELES in præsentī capite 2. & 3. definiuit causam efficientem, scilicet esse, unde primum principium est mutationis aut quietis. Hæc definitio non conuenit causæ creati, quæ vt sic non est principium motus & quietis: item nec conuenit causis creatis, quæ non sunt prima principia.

Sed dices, non debere causam efficientem esse primum principium, sed id à quo est primum principium. Contrâ, ergo solum causa produciens materiam & formam, erit causa efficiens, quia solum materia & forma sunt prima principia mutationis, quare nullum accidens habebit causam efficientem, quod est falsissimum. Deinde, etiam materia respectu formæ materialis erit causa efficiens, quia est id vnde est forma, quæ est primum principium mutationis.

Alij verò eam sic definiunt: *Causa est quæ per se tribuit extrinsecè esse effectui.* Sed contrâ, quia plures causæ efficientes non dant extrinsecè esse effectui, scilicet causæ immanenter operantes. Nec potest responderi, eas causas non id habere ex conceptu causæ efficientis vt sic; non, inquam, hoc potest dici, quia siue ex conceptu causæ efficientis vt sic, siue aliunde, verè illæ causæ non operantur extrinsecè: vnde illis non conuenit definitio. Sicuti etiam non potest definiri animal vt sic, esse irrationale, quia tunc non comprehenderet hominem, qui est animal rationale, licet nõ conueniat illi rationalitas ex conceptu animalis vt sic. Ratio à priori est, quia quando definitur aliquod genus de se indifferens ad duas species, nequit poni in definitione illius aliqua ex differentis specificis: nam ratione illius iam ea definitio non est propria generis, sed speciei, & redidit repugnans alteri speciei, quod est contra rationem generis.

Vt ergo prædicta definitio omnes causas efficientes comprehendat, addendum illi est, *ex præciso conceptu efficientis*, per quæ verba etiam includuntur causæ immanentes, quæ ex præciso conceptu efficientis non operantur immanenter; id enim habent ex eo quod simul sint causæ materiales. Quam definitionem in re tradit Hurtadus Disputatione 9. §. 2. verbis licet diuersis, quæ videntur habere aliquam difficultatem, ait enim: *Est principium per se influens in aliud præcisâ mutatione sui ex præcisâ ratione influxus.* hæc enim verba, *ex præcisâ ratione influxus*, etiam conueniunt causæ materiali, quæ ex præcisâ ratione influxus non immutatur. non ergo debet dici ex

præcisâ ratione influxus, sed *ex præcisâ ratione causæ efficientis*, sicut à me dictum est.

Sed obicies, hanc non esse rectam definitionem, quia non datur per positium, sed per negatiuum; sicut si quis definiret animal esse, quod ex conceptu suo non est rationale, sine dubio in præter definiret animal. Fateor, definitionem eiusmodi non esse ad eam perfectam, ac si daretur per positium; sed quia nobis non innotescit positium differentia inter causam efficientem & materialem, ideo ea differentia præcisè explicatur per negationem, licet secundum rationem communem causæ materiali & efficienti explicetur per positium, quo fit, vt illa definitio non detur omnino per negationem, sicut daretur illa, *animal est quod non est rationale*, quæ sine dubio esset vitiosa, vt in obiectione docetur. nec est nouum, multas species definire per negatiuum, sicut brutum, prout opponitur rationali, & commune est omnibus aliis animantibus, non definitur nisi per negatiuum.

Causa efficiens diuiditur Primò in *primam & secundam*: illa est Deus, hæc creatura. Secundò in *inuiocam & equiuocam*. Inuioca est, quæ producit effectum eiusdem rationis & speciei cum se ipsâ, vt ignis respectu alterius ignis. Equiuoca est, quæ producit effectum speciei diuersum à se, vt Deus respectu creaturarum, ignis respectu caloris. Tertiò in *vitalem* seu immanenter operantem, & in *non-vitalem* seu extrinsecam: illa est, quæ in se recipit suum effectum; hæc verò, quæ illum non recipit. Quartò in *liberam & necessariam*. Illa est, quæ positis omnibus prærequisitis ad operandum, potest operari aut non operari, vt voluntas respectu actus amoris: hæc, quæ omnino determinata est ad operandum positis requisitis, vt ignis ad calefaciendum, sol ad illuminandum: de quibus nonnihil infra, & in libris de Animâ fusiùs. Deinde in *instrumentalem & principalem*, de quibus Sectione 7. Tandem in *totalem & partialem*, de quibus Sectione 2.

SECTIO II.

De Causâ totali & partiali.

DIFFICULTAS hæc nulla videtur esse: illa enim est causa totalis, quæ adæquatè concurrir; illa partialis, quæ inadæquatè & simul cum aliâ. Hæc ex terminis nota sunt: illud difficile, quod P. Vázquez, quem Hurtadus Disputatione 9. sect. 5. sequitur, docet de modo dignoscendi causam totalem & partialem alicuius effectus. Ait ergo Vázquez, quando omnes formalitates, quæ sunt in effectū, continentur formaliter vel eminenter in causâ, tunc eam esse adæquatam, nec tunc dari locum pro aliâ concausâ simul influente: v. g. effectus est ens, substantia, viuens, si causâ sit ens, substantia, viuens, tunc est adæquata, nec relinquit locum pro aliâ concausâ, quia non remanet formalitas vlla quæ illi tribuatur.

H h